

ΤΕΧΝΗ—ΠΟΙΗΣΙΣ—ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΜΠΑΛΛΕΡΙΝΑ

Νεάπολις, 18 Σεπτεμβρίου 1880.

Α'.

Nénna, σ' αγάπησα μὲ τὰ σωστά μου...

“Α! ἡ Νέννα! Τὴν γνωρίζετε; “Οχι; Βίαι ἡ μπαλλερίνα μου. Γνωρίζετε τοῦλάχιστον τί ἐστὶ μπαλλερίνα; “Εν ἐποχῇ ἤττον σοβαρᾷ τῆς παρούσης δὲν θὰ λησμονήσω νὰ γράψω φυσιολογίαν τοῦ ὄντος τούτου, ὅπερ ἑλληνιστὶ δὲν ὀφείλει ν' ἀποκαλῆται χορεύτρια, μῆτε ὀρχηστρεῖς, διότι ἡ μπαλλερίνα δὲν εἶναι μῆτε τὸ ἓν μῆτε τὸ ἄλλο... ἀλλ' ἐς ἄλλοτε ἡ ἐκθεσις τῆς θεωρίας τῆς μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τούτων διαφορᾶς, ἣν ἀπὸ τοῦδε συνιστῶ πρὸς μελέτην τοῖς χορηγοῖς καὶ ἐργοδόχοις τῶν θερινῶν Ἀθηναϊκῶν σκηνῶν, οἵτινες μετὰ τοσαύτης ἀδιαφορίας καὶ ἐλαχίστης ἐπιχειρηματικῆς ὀξυδερκειᾶς μέχρι τοῦδε παρημέλησαν τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χαρίεντος καὶ φιλογέλωτος τοῦτου προϊόντος, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βλαστάνει ἐν Παρισίοις καὶ Νεαπόλει ἐν τοῖς παρὰ τὰς εἰσόδους τῶν μεγάλων οἰκῶν μικροσκοπικοῖς οἰκίσκοις, ἐφ' ὧν κοινῶς ἐπιγέγραπται *aparez au portier*»

Ἡ Νέννα λοιπὸν εἶναι ἡ μπαλλερίνα μου. “Εχει σκοτεινὴν τὴν κόμην ὡς διάνοιαν Σουλτάνου, φαιούς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς οἱ μεγάλοι ἄνδρες καὶ ὁ Ἀθηναῖος φίλος μου Ρ. . . μέλλουσα πολιτικὴ εὐκλεία, ἐρυθρὰ τὰ χεῖλη ὡς ἡ ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας Pompadour ὑποφαινομένη ἐρυθρὰ ταινία, ἥτις ἀκρατήτως ἐλκύει τὰ βλέμματα, ἐκεῖ ὅπου λήγει ἡ μάλλον ὅθεν ἀρχεται τὸ μυστήριον ἀοράτων θελημάτων, καὶ φυσιογνωμίαν ὄντως παράδοξον, ὥστε ὅταν τις βλέπῃ αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν τοῦ πειράζει τὰ νεῦρα, ἀφοῦ δὲ τὴν γνωρίσῃ, μεθύσκειται ὡς ἐκφρων λάτρις ὑφ' ἐνὸς μορφασμοῦ τῆς.

**

Ἡ Νέννα ἀπὸ τριῶν νυκτῶν ἐγένετο Νέννα μου, μέχρι δὲ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦν ἡ Νέννα τοῦ φίλου μου Ρ. . . *commis voyageur* ὡς ἐγώ. Οἱ ἡμέτεροι ἑταῖροι, οἱ γνώριμοι, οἱ προσωρινῶς ἀποτελοῦντες τὴν αὐτοσχέδιον καὶ τραγελαφικὴν Bohème, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναστρεφόμεθα ἐν Νεαπόλει διαμένοντες, λέγουσιν ὅτι τὴν Νένναν *je l' ai soufflée* εἰς τὸν φίλον μου Ρ. . . “Ας λέγωσιν... ἀλλὰ μὴ το πιστεύσητε.

Ἀναχωρῶν ποτε ἐκ Νεαπόλεως δι' ἐν τῶν συνήθων ταξιδίων μου, καὶ ἀγνοῶν ποῖαν καλλιτέραν χρῆσιν νὰ ποιῶ αὐτῶν, εἶχον δωρήσει εἰς τὸν φίλον μου Ρ. . . φιάλιν τινας ῥητινίτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀποσταλέντος μοι, ὃν δὲν εἶχον προφθάσει νὰ καταναλώσω καὶ ὅστις ἤπειλαι νὰ ὀξυνίσῃ, καὶ μικρὸν κυνάριον ὅπερ τυχαίως εἶχεν ἐγκατασταθῇ παρ' ἐμοὶ καὶ ἀκουσίως διετῆρουν, διότι ἡ νομαδικὴ ζωὴ, ἣν ἄγω, οὐδέποτε μέχρι τοῦδε μ' ἔκαμε νὰ ἐπιθυμήσω τὴν διατήρησιν ἢ συντροφίαν τῶν τοιούτων οἰκοσίων ζώων, κυνῶν, ψιττακοῦ, προσωρινῆς συζύγου ἢ γαλῆς. “Ἦδη ἀνεχώρει ὁ Ρ. . . καὶ ὡς καλὸς φίλος ἐνθυμούμενος τὰ μικρὰ δῶρα, μοὶ ἀπέδιδε τοιαῦτα ἀφίνων μοι μίαν ἐξάμηνον προπληρωθεῖσαν συνδρομὴν γελοιογραφικῆς ἐφημερίδος, ἣν ἐκτὸς τῆς Νεαπόλεως δὲν θὰ ἤδύνατο τακτικῶς ν' ἀναγινώσκῃ, καὶ τὴν μπαλλερίναν του.

Ἡ μεταβάσις τῶν δικαιωμάτων τῆς ἰδιοκτησίας ἐξετελέσθη καθ' ὅλους τοὺς νομίμους τύπους, ἐπὶ μὲν τῆς συνδρομῆς ἐν τῷ γραφεῖ τῆς ἐφημερίδος, ἐνθα ὁ διευθυντὴς εὐγενῶς ἠλλάξε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου, ἐπὶ δὲ τῆς Νέννας, ἐν τῷ κομψῷ δωματίῳ *restaurant* τινος

ἐκ τῶν περὶ τὸ Μουσεῖον, πρὸ καλῆς τραπέζης, τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ φίλου μου. “Εκεῖ, ἐν τῷ μέσῳ γελῶτων καὶ ποτηρίων ὁ Ρ. . . μοὶ διεβίβασε τὴν Νένναν διὰ τακτικῆς ὀπισθογραφῆσεως, καθιστώσης αὐτὸν ὑπόχρεον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ διαμαρτύρησις ἤθελε θεωρηθῇ ἀναγκαία.

**

Καὶ ἀπὸ τῆς νυκτὸς καθ' ἣν ἐπίομεν ἐπευχόμενοι κατευθύνειν εἰς τὸν φίλον ἡμῶν καὶ μακρὰν ζωὴν εἰς τὸν ἔρωτά μας, γεννηθέντα καὶ βαπτισθέντα αὐτοστιγμὴ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἐκ Capri πεπληρωμένου ποτηρίου, εἰ καὶ τρεῖς ἡμέραι, δηλ. νύκτες, παρήλθον, ἀγαπώμεθα εἰσέτι...

Χθὲς ἡ Νέννα σκιρτῶσα καὶ ἐκβάλλουσα τρελλὰς ἀναρνήσεις εὐθυμίας, μὲ προσεκάλεσε διὰ τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὸ θέατρον *Circo Nazionale*, ἐνθα μέλλει δωδεκάκις ν' ἑλλάξῃ *toaléttar*, χορεύουσα εἰς τὸ διὰ πρώτην φοράν διδόμενον *μπαλλέτο «Παραμύθιον»* (Fiabe). Πρόκειται περὶ ἰορτῆς τὸ ἄνθος τοῦ *demi monde* τῆς Νεαπόλεως θὰ πληροῦ τὸ θέατρον καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως ἡ Νέννα ἔλεγεν ὅτι θὰ διασκεδάσῃ τόσον, τόσον μαζὺ μου...

**

Ἀπὸ δύο ὥρῶν ἀπεσύρθη ἐν τῷ δωματίῳ μου, καὶ ἐνῶ συνδιελεγόμην ὡς ῥωμαντικὸς ποιητὴς πρὸς τὴν πιστοτέραν ἐρωμένην μου, ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ὁποίας τὰ ῥήματα καὶ τὰ φιλήματα ἀφίπτανται ὡς μειδιώντα καὶ νεφελωδῆ δνεῖρα εἰς τὸν οὐρανόν, αὐτὴ αὕτη μοὶ ὑπέβαλε τὴν ἰδέαν νὰ γράψω στίχους διὰ τὴν Νένναν. Ἀλλὰ μόλις εἶχον ἀρχίσει, μόλις ὁ πρῶτος ἐνδεκασύλλαβος, τὸν ὁποῖον βλέπετε ἐν ῥῆξί τῆς ἐπιστολῆς μου ὡς χλιαρὰ καὶ ἐνταυτῷ τερατώδους *l'elclaration* εἶχεν ἐκφύγει τῆς γραφίδος μου, μοὶ ἐκόμισαν τὰς ἐφημερίδας... Κατέλιπον ἀποτόμως τὴν Μοῦσαν, ἥτις περιβαλλομένη τὸν καπνὸν τῆς πίπας μου καὶ ἀψοφητεῖ, ὡς ἡ Νέννα ὅταν χορεύῃ, προσελοῦσα εἶχεν ἀκουμβήσει τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τοῦ γραφείου μου καὶ μοὶ προσεμεῖδῃ... καὶ ἀνάρπαστος ἀφῆθην ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς *«Ελευθερίας»*, ἥτις ἐκάστοτε ὡς *«Εφημερίς»* ἐβόα ὅτι εἰς μάτην ἐσθῆμαινεν ἡ *«Ὦρα»* τῆς *«Παλιγγενεσίας»*, ἐνῶ ἐν ταῖς παραφοραῖς *«Νεῶν Ἰδεῶν»* ἄλλη φωνὴ γελῶσα ἀντήχει: *«Μὴ Χάρεσαι»*. Αἱ εἰδήσεις εἶναι σοδαρώταται, καὶ τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατείας ἐπῆνεγκε τὴν σύγχυσιν ἐκείνην τῶν ἰδεῶν μου, ἥτις ἐγένετο ἀρχὴ τῆς συγχύσεως ταύτης...

Ἀντὶ νὰ γράψω τὸ θούριον ἄσμα μου, ἐρίσταμαι προσηλῶν τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πτώχου καὶ μόνου ἐκείνου στίχου, ἵστις ἑλλάσσει ἥδη τῶν ἰδεῶν μου τὸν ῥοῦν... Δύναμαι νὰ διακηρύξω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι αἱ σκέψεις αἵτινες ἵπασχολουσι τὸ πνεῦμά μου τὴν στιγμὴν ταύτην, κυμαινόμενον μεταξὺ ἐνὸς *σανγρέου* πρὸς μπαλλερίαν καὶ θουρίου πρὸς τὴν πατρίδα, ἀνάγονται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀφιλοσοφίας τῆς κριτικῆς ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ ποιήσει, ἐξεταζομένων τῶν πρὸς τὸ ἰδεῶδες καὶ τὴν πραγματικότητα σχέσεων αὐτῆς, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τε τὴν ἠθικὴν καὶ τὸ κοινωνικὸν ζήτημα...

Ἄν δὲν μ' ἐτρόμαζε τὸ Ἀκαδημαϊκὸν μῆκος τοῦ τίτλου, ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἐπειρώμην τοιαύτης συγγραφῆς, ἥτις ὡς ὑπόνομος διὰ δυναμίτιδος ἤθελεν ἀνατινάξαι εἰς τὸν ἀέρα μετ' ἰλσῶν καὶ βράχων καὶ κρηνῶν καὶ μουσοτραφῶν κατοίκων δλόκληρον τὸν σύγχρονον ἡμῶν Παρνασσόν· ἀλλ' ἀφίνω τὸ ἔργον εἰς τοὺς εὐφρεῖς αὐτοσχεδίους κριτικούς τῶν Νέων Ἀθηνῶν, βεβαιῶν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ πρῶτος συνέλαβον τὴν

ιδέαν τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης θεωρίας, ἐφαρμοσθησομένης ἐπὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς φιλολογίας, δύνανται δὲ ἀντιγράφοι ἐπὶ τῆς συγχώνευτικῆς μεταφράσεως δεκάδος Γερμανῶν κριτικῶν τοῦ τίτλου τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἐν ὁμάδι, νὰ συνδέσωσιν ἐπιγραφὴν ἀπαράλλακτον πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ προτεινομένην . . .

* *

Ἀκολουθῶ τὰς σκέψεις μου, ὀρίζων οὕτω τὸ ζήτημα: Πατρὶς, Μπαλλερίνα: εἶναι τὰ ἀντικείμενα. Πατρὶς: ἀντικείμενον—ιδέα ὑψηλὴ εὐγενῆς, θεοποιούσα τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἰδέα ἀφηρημένη. Μπαλλερίνα: ἀντικείμενον—πρᾶγμα, χάριεν, πολύφαγον, καθηδύνον τὰ μεσονύκτια δειπνα, πρὸς δὲ, πρᾶγμα θετικόν, ὑπὲρ τὸ δέον θετικόν, ψηλαφητὸν, μάλιστα ὅταν περιβάλλεται τὴν μάλλιαν, ψηλαφητέον . . . Οὕτως, ὡς ἀντικείμενα ποιητικὰ τοῦτο μὲν ἀνήκει εἰς τὴν Νέαν σχολὴν, τὴν θετικὴν, τὴν πραγματικὴν, τὴν φυσιολογικὴν (;) ἐπὶ τέλους, ἐκεῖνο δὲ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ παρελθόντος, ἥτις ἤθελε τὸ ἰδανικόν. . . Ἡ διαφορὰ καὶ διαίρεσις αὕτη εἶναι καταφανὴς, ἀναντιρρήτος: μία θετικὴ, φυσιολογικὴ Μοῦσα, θὰ προὔτιμα τοῦ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος Πατρὶς ἐνθουσιασμοῦ, τὴν ἀπὸ τῶν μηρῶν μπαλλερίνας μέθην.

* *

Ἄλλ' ἐγὼ ὅστις, ὅταν γίνωμαι ποιητὴς (συνήθως εἰμαι ὀπαδὸς τοῦ Κερδίου) ἀνήκω ἀκριβῶς εἰς τὴν Νέαν σχολὴν, ἐγὼ τὴν Μοῦσάν μου τὴν ποθῶ, τὴν λατρεύω ὀπλιτὶδα ἀνακύπτουσαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρίκης, τῶν κρότων καὶ τοῦ καπνοῦ τῆς μάχης, μετ' ὅψεως μεμαυρισμένης ἐκ τῆς πυρίτιδος καὶ ὀφθαλμῶν κεραυνοβόλων, αἵματι περιρρεομένην, τὴν ἀγαπῶ μπαλλερίναν ἱπταμένην ἐν μέσῳ μυριοχρῶμων ἐξ ἀερωδῶν ὑφασμάτων νεφελῶν, ὡς τὸ δαιμόνιον τῆς τρέλλας. . .

Ἄλλ' ἐνῶ ὁμιλῶ περὶ τῆς μπαλλερίνας, τὴν ἰδανικεύω καὶ οὐδὲν φυσικώτερον, οὐδὲν πραγματικώτερον, ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ ἀληθείᾳ, Ἑλληνας παλαιόντος ὡς θεοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἢ ἐμπνεομένου ἐκ τῆς ἀληθείας ταύτης.

Ἰδοὺ ὅτι τὸ ἰδεώδες καὶ τὸ πραγματικὸν συγχέονται ὡς ἐν τῷ ἄνθρωπῳ τὰ στοιχεῖα: πνεῦμα—ὕλη· πῶς ἡ τέχνη—ποίησις, ἥτις εἶναι—ζητῶ συγγνώμην διὰ τὸν ὀρισμὸν—ἡ ὑπερθετικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ὑπὸ τῶν δύο ἐκείνων στοιχείων ἀποτελουμένης μονάδος, διὰ τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ μέσου, τοῦ λόγου, τοῦ φωτὸς καὶ τῶν σκιῶν, τῆς στερεᾶς ὕλης ἢ τῶν ἤχων, πῶς ἡ τέχνη παρατόλμωι πειράται νὰ διακρίνῃ, νὰ χωρίσῃ τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ἀσπαζομένη σήμερον τοῦτο, ἐνῶ χθὲς προὔτιμα ἐκεῖνο καὶ αὐριον τίς οἶδεν ὀπότερον; Ἄνθρωπος καὶ καλλιτεχνία εἶναι ἰδέαι ὑπονοοῦσαι τι ἀπόλυτον, ὡς ἡ ἰδέα Θεός. Δύνανται ὁ Θεὸς νὰ καλῆται Ζεὺς, Ἰεχωβάς, Βάαλ ἢ Μέγας Ἀρχιτέκτων τοῦ Παντός, ἡ τέχνη νὰ ποιῇ τὸν Παρθενῶνα, τὸν Μωϋσῆν, τὴν Κυρά Φροσύνην, τὴν Νόρμαν, τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, τὴν Νανά, τὰ Ἀντωνιάδεια ἔπη ἢ καὶ τὴν Ἐόρην τοῦ Παντοπώλου, ὁ ἄνθρωπος νὰ καλῆται Ναπολέων, Ἑσκιμῶς, Πάπας, Κουμουνδούρος ἢ Τάννερ, αἱ τρεῖς αὗται ἔννοια πάντοτε ἀπομένουσιν ἀπόλυτοι καθ' ἑαυτάς. Αἱ εἰς ἐκάστην αὐτῶν ἀναγόμεναι ἀπειροὶ ἀποχρώσεις εἶναι σχετικαὶ διαφοραὶ κατὰ περιστάσιν.

* *

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἔχει πεδῖον ἢ ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλουμένη ἀπειρος πάλη, ἥτις φαίνεται αἰώνια,

διότι ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἀπόλλυται εἰς τὰ σκότη τοῦ παρελθόντος χρόνου, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ἐγγυτέρου μόνον ὀρίζοντος τὸ βλέμμα τῆς ἐπιστήμης ἀγωνιᾷ νὰ διῇ συντρίμματά τινα ναυαγίων, ἅτινα καθίστανται ἡ μυστηριώδης τῆς ἱστορίας ἀφετηρία, τὸ δὲ τέρμα ὁ νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ διαβλέψῃ, δὲν τολμᾷ ἔτι νὰ φαντάσῃ ὡς ἐν καὶ μόνον σημεῖον ἐν τῇ μελλούσῃ σειρᾷ μὴ μετρουμένων αἰώνων. Ὅταν πᾶς ἄνθρωπος διὰ τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεως νοήσῃ ἐν ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν Θεόν . . . τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον τὸ μὴ διαφωνούμενον ἐν τῷ ἑλεουσμένῳ χρόνῳ, ἡ ἀόριστος θρησκεία τοῦ μέλλοντος, τὸ ἀκατάληπτον ὄναρ καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξήγητος πυρετὸς τοῦ παρόντος. Διὰ τοῦτο, ὡς καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ, καὶ τώρα οἱ ποιηταί, οἱ καλλιτέχναι, νομίζοντες ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἡ *ποίησις καὶ τέχνη*, τὰ ἐκκρίματα ταῦτα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐποχῆς, ἥτις δὲν εἶναι ἡ στιγμή ἐν τῷ μέτρῳ τῶν αἰώνων οὐς ἔζησε καὶ θὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος, πυρέσσοντες καὶ παραληροῦντες, ἀποτολμῶσι νὰ ἐπιβάλλωσι τοὺς πολιτικωτάτους πρὸς τὴν στιγμήν ταύτην ὀρισμούς των καὶ κανόνας ὡς ἀπολύτους...

Χθὲς ἡ τέχνη ἐποίησε τὴν Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, ἥτις εἶναι ἡ ὕλη ἀποθεωθεῖσα· ἔφαλλε τοὺς ἀγῶνας τῶν γιγάντων βαλλόντων ὄρη κατὰ τῶν θεῶν· τὴν ὕλην πειρωμένην νὰ κατακτήσῃ τὸν οὐρανόν· ἔπειτα ἐγλύψε τὸν Μωϋσῆν, ὅστις εἶναι τὸ πνεῦμα, ὁ θεὸς ἐκδηλούμενος ἐν τῇ ὕλῃ, ἡγάπησε τὴν Βεατρίκην καὶ τὴν Ὁφελίαν, δηλαδὴ τὸ πνεῦμα μόνον ὑπὸ τὴν ὕλην· σήμερον αὕτη ζωγραφίζει ἀπειρασμοὺς τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου (Α) ἥτις εἶναι ἡ πάλη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, ἐν ἣ ἐκεῖνο μὲν παρίσταται ὑπὸ τὴν ὕλικωτέραν ἰδανικότητα—ἀσκητῆς κατεσκληκῶς ὑπὸ τῆς κακουχίας καὶ τῶν στερήσεων—αὕτη δὲ ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἰδεώδη ὕλικότητα—ὀπταπάτη γυμνῶν καὶ προκλητικῶν γυναικῶν—ἐν τῇ ὁποίᾳ πάλῃ ἡ νίκη μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων εἶναι καὶ ἀπομένει ἀμφίβολος· ἡ ἀποφασιστικωτέρα γράφει τὴν ἀφυσικὴν καὶ κοινωνικὴν ἱστορίαν τῶν Rougon-Macquart, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ πνεῦμα ἡττᾶται ὑπὸ τῆς ὕλης, ἢ τα Σούτσια καὶ Πιράσχεια ποιήματα, ἐν οἷς ἡ ὕλη ἐπανίσταται κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ πνεῦμα θρυμματίζει τὴν ὕλην, καὶ ἐν τῇ συγκρούσει ὕλη καὶ πνεῦμα συγχέονται ἐπὶ στιγμήν, ἐξατμίζονται ὁμοῦ, ἐκλείπουν, καὶ ἀπομένουσι λόγοι καὶ στίχοι . . . ὁμοιοκαταληκτοῦντες ὁμῶς. . .

* *

Οὕτως ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἡ τέχνη ἀπεγιγάντωσεν ἡ ἀπεθέωσε τὴν ὕλην διὰ τοῦ πνεύματος· μετὰ ταῦτα ἀπεθέωσε τὸ πνεῦμα ἐν τῇ ὕλῃ, αὕτη πρώτη ἐνοήσασα καὶ τὸν Θεῶν-θρονον· σήμερον τὸ πνεῦμα ἐξαλισμένον κρημνίζεται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾧ ὑπὲρ τὴν ὕλην, ἐν τῇ ἰδέᾳ, ἐπλανᾶτο, καὶ ἡ τέχνη θέλει νὰ καθηλώσῃ αὐτὸ ἐπὶ τὴν ὕλην, ὡς Ζεὺς τὸν Προμηθέα. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνο παλαίει ἔτι καὶ σφαδάζει ὑπὸ τοὺς Ἑφαίστους τῆς Νέας σχολῆς, σύγχρονος ὑφούται μυστηριώδους Θετίδος φωνῇ προφάσκουσα τὴν ἑλευσιν τίς; οἶδε ποῖου Ἑρακλέους. Ὁ ποτὲ Ἑρακλῆς λέγεται ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ἑλλάδι. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην οὐδεμία ἄλλη σημασία ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ ἢ ἡ τῆς ἀπλῆς ἱστορικῆς (;) παραθέσεως.

* *

Σχολὴ κλασσικὴ, σχολὴ ῥωμαντικὴ, ἰδανιστικὴ, ὕλιστικὴ, πραγματικὴ, φυσιολογικὴ, σχολὴ τοῦ παρελθόντος, τοῦ πα-

(Α) Περιφώνημα ἔργον τοῦ Νεαπολιτάνου ζωγράφου Δ. Μορέλλης

ρόντος, τοῦ μέλλοντος . . . τί σχολή καὶ σχολαί ! . . Ὅρι-
ρισμοὶ *δασκάλων*, οἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῶν ὅπως ἀ-
ποσενώσωσι, σμικρύνωσι τὴν ἔννοιαν τῆς Ποιήσεως, τῆς τέ-
χνης, διότι ἄλλως αὕτη δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς στε-
νὰς καὶ μικρὰς κεφαλὰς τῶν.

Ἡ Ποίησις εἶναι μία ! Ἡ Ἰλιάς, αἱ Παναγίαι τοῦ Ῥα-
φαήλ, ὁ Δὸν Ζουάν, ὁ Φάουστ, δὲν ἀνήκουσιν εἰς σχολὰς ἢ
εἰς ἔθνη· ἀλλ' εἰς τὴν *ποίησιν* καὶ τὸν *ἄνθρωπον*. *Ἀν-
πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταπλαγῇ πρὸ
τῶν ἡρώων τοῦ Ὅμηρου, ν' ἀπομείνῃ ἐν συμπαθεῖ καὶ γλυ-
κεῖᾳ ἐκστάσει πρὸ τῶν εἰκόνων τῆς Φορναρίνας, νὰ σκεφθῇ
ἐπὶ τοὺς κονιῶδεις τόμους τοῦ γηραιοῦ σοφοῦ ἢ νὰ μεθύσῃ
ὥς ὁ ἀφανεύμενος Φάουστ ἐπὶ τὰ στήθη τῆς Μαργαρίτας,
καὶ νὰ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ τὸν γέλωτα τοῦ Βύρωνα, ὅστις
δὲν ἀνέρεχεται μέχρι τῶν χειλέων καὶ εἶναι ἡ ἐξάτμισις ἁο-
ράτων δακρύων, ἂν πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἠδύνατο νὰ φαν-
τασθῇ, νὰ αἰσθανθῇ, νὰ μελετήσῃ, νὰ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ σκε-
φθῇ οὕτω, ὦ ! δὲν θὰ εἴχομεν σήμερον ἐτι Ἰησοῦται· ἡ κοι-
νωνιστὰς καὶ μηδενιστὰς καὶ αὐτοκράτορας καὶ ἱερεῖς καὶ
Κομμουνδουρικοὺς καὶ Τούρκους καὶ βουλευτὰς ὥς τοὺς τῆς
Ἑλλάδος καὶ τόσας ἄλλας πληγὰς ἀπειλούσας πανώλην καί,
ὑπερ σχετικώτερον, δὲν θὰ εἴχομεν *σχολὰς* ποιητικὰς καὶ
καλλιτεχνικὰς.

* *

Ἐν τῷ κέντρῳ ἔνθα ἀπὸ τινος συγκροτοῦνται αἱ μεγα-
λείτεραι φιλολογικαὶ πάλαι ἐφ' ὧν καὶ ἀκουσίως ἀναγκά-
ζεται νὰ προσέχῃ τὸν νοῦν ἡ ὅλη Βυρώπη, ἐν Γαλλίᾳ, δη-
λαδὴ ἐν Παρίσις, ὅταν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ πρώτου Να-
πολέοντος, ὅστις εἶχεν ἐπίσχη ἐπὶ βραχὺ τὸν ροῦν τῆς Ῥε-
παναστάσεως, δοὺς αὐτῷ ἄλλην διεύθυνσιν, ὁ Οὐγκὼ ὕψωσε
τὴν σημαίαν τῆς νέας Ῥωμαντικῆς σχολῆς, ἥτις ἦν ἡ ἐπα-
νάστασις ἐξακολουθοῦσα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φιλολογίᾳ, τί-
νες ὑπῆρξαν οἱ *κλασσικοὶ*, οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι τῶν Ῥω-
μαντικῶν ; Οὗτοι ἦσαν οἱ *νέοι*, οἱ ἐπαναστάται· ἐκεῖνοι
ἦσαν οἱ ἀνήκοντες ἐτι εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τὴν βασιλικὴν
Γαλλίαν, οἵτινες ἀνθίσταντο κατὰ παντὸς νεωτερισμοῦ ἐν
ταῖς ἰδέαις. Μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐκείνον ὁ μεγαλύτερος κριτι-
κὸς πάταγος ὑπῆρξεν ὁ ἀντηχῶν εἰσέτι περὶ τὸ ὄνομα τοῦ
Ζώλα· τίνες εἶναι οἱ ἀσπενδότεροι αὐτοῦ πολέμιοι ἐν τῇ
σήμερον δημοκρατικῇ Γαλλίᾳ ; Ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸν
ποτὲ θρίαμβον οὗτος ἀπογυμνοῖ καὶ ὠμῶς ἐκείθησιν εἰς τὴν
χλεύην καὶ τὴν βδελυγμίαν ἐνὸς κόσμου : οἱ Βοναπαρτισταὶ
τῆς δευτέρας Αὐτοκρατορίας.

* *

Τί σχολή καὶ σχολαί ! Οὐδὲν σχετικώτερον τῆς *σχολῆς*
πρὸς τὸν χρόνον, τὰ ἦθη, τὰς θρησκείας, τὰ γεγονότα καὶ
τοὺς ἀνθρώπους, ὧν πάντων αὕτη ἐστὶν ἀπόρροια· καὶ ἡ
ποίησις, ἡ τέχνη, ἡ ἐκδήλωσις τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ
μεγάλου, τοῦ ἀληθοῦς, τῶν στοιχείων τούτων τῆς πνευμα-
τικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀνήκει εἰς οὐδεμίαν πο-
λιτικὴν χροιάν, εἰς οὐδεμίαν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς οὐδεμίαν
θρησκείαν, εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν· ἀνήκει εἰς τὸν *ἄνθρωπον*
καὶ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ αὐτῆς ἔχει αὐτοτελεῖς καὶ ἐνιαίους τοὺς
κανόνας. *Ἀς μαίνωνται ὀρυόμεναι αἱ σχολαί, οἱ κριτικοὶ
ὑπέρμαχοι αὐτῶν καὶ οἱ νάνοι ὁπαδοὶ τῶν, οἵτινες ἐν τῇ
ἱστορίᾳ τῆς τέχνης οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ φαινόμενα ἀσήμαντα
καὶ παροδικὰ· οὐδὲν ἄλλο ἢ ὠχραὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ
ὑπέκωφοι, λάμπουσιν ἀμυδρῶς καὶ ὑπακούμεναι εἰσέτι, ἀφ'
οὗ ὁ κεραυνὸς ἐκραγεῖς ἐπλήρως τὸν οὐρανὸν πατάγου καὶ
θάμβους. Μετὰ τοὺς κεραυνοὺς, οἵτινες καλοῦνται Ὅμηρος

καὶ *Τραγικοὶ* ἐν Ἑλλάδι, αἱ ὠχραὶ ἀστραπαὶ τῶν κλασι-
κῶν διδασκομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, πῶς ἐξάπτεται
τὸ θεῖον πῦρ !

Μετὰ τὸν Δάντην οἱ βάτραχοι τῆς ἀναγεννωμένης Ἰτα-
λικῆς ποιήσεως· μετὰ τὸν Σιζέπτηρ-Οὐγκὼ οἱ Ῥωμαντικοὶ·
μετὰ τὸν Heine, Βύρωνα, Goethe, Musset, οἱ . . . Humou-
ristes . . . Παρῆλθον ὅμως καὶ λησμονοῦνται αἱ σχολαὶ καὶ
οἱ τέττιγες ὁπαδοὶ τῶν· ἡρανίσθησαν αἱ μικραὶ καὶ ὠχραὶ
λάμψεις, καὶ οἱ κεραυνοὶ θαμβοῦσι καὶ καταπλήττουσιν ἐτι
ἄσβεστοι, οἱ κολοσσοὶ ἀπομένουσιν αἰώνιοι.

Ἡ τέχνη ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ διὰ πᾶσαν γωνίαν εἶναι
μία· εἶναι ἡ ἕμμετος ἐκδήλωσις τοῦ μικροκόσμου ἀνθρώπου
ἐν τῇ ἑαυτοῦ τελειότητι. Τ' ἀποτελοῦντα τὸν ἄνθρωπον
στοιχεῖα *πνεῦμα-ῦλη* εἶναι καὶ τῆς τέχνης τὰ στοιχεῖα·
καὶ ὅπως ἐν ἐκείνῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τὸ ἕτερον τῶν στοι-
χείων τούτων δὲν δύναται ἀποίνειν νὰ ὑπερβάλῃ τὸ ἄλλο·
ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι καὶ νόμος ἀναλλοίωτος, πρὸ τοῦ δ-
ποίου πᾶσα *σχολή* ἢ *σύστημα* καταπίπτει, ὥς πρὸ τῆς ἀ-
ληθείας Θεοῦ παρέρχονται λησμονούμενα θρησκευματα καὶ
αἱρέσεις.

Τί σχολή καὶ σχολαί . . . Ἀλλὰ καιρὸς νὰ διακόψω
τὰς σκέψεις μου καὶ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ θέατρον, ὅπως θαυ-
μάσω καὶ εὐχαριστήσω τὴν Νένναν μου. *Ἀν θέλετε, ἐπα-
ναβλεπόμεθα . . . μετὰ τὸ θέατρον.

Ἡπειρώτης.

ΚΟΥΡΑΜΑΝΑΙΣ.

Νεοσύλλεκτος γυμνάζεται. Ὁ δεκανεὺς τοῦ διδάσκει τὴν
μεταβολήν. Τὰ ὑποδήματα τοῦ νεοσυλλέκτου χωροῦν δύο
τρία ζεύγη ἀκόμη ποδῶν.

Ὁ δεκανεὺς : Στρατιῶτα, δὲν ἔκαμες τὴν μεταβολήν.

Ὁ Νεοσύλλεκτος : Τὴν ἔκαμα, κύριε δεκανεῖα, μέσ' τὰ
παπούτσιά μου.

Ἀξιωματικὸς διδάσκει πῶς σχηματίζοντ' αἱ τετράδες,
ἀναπτύσσει τὴν θεωρίαν περὶ ζυγῶν καὶ περιττῶν ἀριθμῶν.
Εἷς στρατιώτης δὲν τὸ καλοκαταλαβαίνει καὶ κάμνει
λάθος.

Ὁ ἀξιωματικὸς διὰ νὰ τοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃ τὸν ἔρω-
τὰ βροντωδῶς :

— Ἐγὼ ποῦ εἶμαι μονάχος, τί εἶμαι ;

— Εἶσθε περιττός, κύριε ἀξιωματικέ.

Ὁ λοχίας ἐρωτᾷ ἐπίστρατον ἐκ Τήνου πῶς λέγουν τὸ
καπέλλο ποῦ φέρει, ὁ ἐπίστρατος δὲν τὸ ξεύρει, ὁ λοχίας
τὸν ἐπιπλήττει καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ :

— Μὴ γὰρ ἔχω ἐγὼ σ' τὸ νοῦ μου πῶς τὸ λένε τὸ πηλ-
λίκιο ποῦ ἔχω τὴν γυναῖκά μου καὶ τρία παιδιὰ σ' τὴν
Τήνο καὶ μὲ φυλάκουν ;

Στρατιώτης χωρὶς νὰ λάβῃ ἀδείαν ἀπουσιάζει ἐπὶ δύο
ἡμέρας.

— Γιατί ἀπουσίασες ;

— Ἄμ πῆγα λίγο σὰ κάτω.

— Θὰ τεθῇς εἰς περιορισμόν.

— Ἄμ τώρα ποῦλθα θὰ καθίσω.